

Eesti otsib õnnelikku suurttöösturit*

MART RAUDSAAR
Riigikogu toimetiste
peatoimetaja

Läinud kümnendi majandusbuumi aegu otsisin kaevumeistrilt. Ja mis siin salata, jäingi otsima, sest väheste meistrite järjekorrad ulatusid aastatesse: aga vett oli maal vaja kohe.

Üks pensionil meister soovitas mul kaevu ise kaevata. Ta rääkis mulle, kuidas käib koha otsimine, millised on vajalikud töövõtted ning milliseid tööriistu tarvis läheb. See oli teooria. Kui sain kätte kaevamiseks vajaliku labida Ruusmäe sepa käest, kes oli teinud selle etteantud jooniste põhjal, tundus mulle, nagu oleks pool praktikatki juba käes.

„Ma ei tea, mida te sellega teete, aga ma tegin selle valmis,“ ütles sepp labidat ulatades. Labida leht meenutas müürikelut, selle vars tegi u-kujulise tagasipöörde (millele sai kitsas šahtis jalaga suruda) ning pöördus seejärel 90kraadise nurga all üles.

Mitmed tööriista suurepärased omadused selgusid alles kaevetöö käigus, sellega sai töötada püsti ning kaevata rakke serva alt, ja nii edasi. Vaatamata külaelanike skepsisele sai kaev valmis ja sai hea.

Loo moraal seisneb selles, et Eestis hakkab nappima inimesi, kes oskavad oma kätega valmis teha midagi hädavajalikku,

nagu ahi, kaev või puukuur. Keskküttega majas elades neid asju muidugi tarvis ei lähe, kuid suhtuge näidetesse kujundlikult. Mõelge enda elule, meenutage kooliaega ja küsige endalt, mida koolihariduses antust on teil elus tarvis läinud; millest olete aga tundnud kibedasti puudust?

Nõustun käesolevasse numbrisse essee kirjutanud Heldur Meeritsaga, kelle arvates on üldhariduskoolides programmide ulatus lausa katastroofiliselt käest ära läinud. Nõustun ka sellega, et iga lisanduv kooliaasta annab juurde vajalikke seoste loomiste oskusi (ent mingi hetkeni, nagu iga täiendav klaas vett kustutab janu üha vähem), kuid kas samavõrra lisandub praktilisi oskusi?

Ma ei arva, et igaüks peab tänapäeval olema universaalsete oskustega meistri-mees, kes oskab parandada kärssamahanud televiisorit või hoidma imetabaste võtetega elus 1950. aastate DeSoto automobiili, nagu tehakse veel vaesuses elavas Kuubas. Küll aga arvan, et teoreetilisi oskusi tuleb osata seostada praktikas iga-päevaelu probleemide lahendamisega. Ise olen tundnud puudust tugevusõpetusest, kui juurdlesin, kas keldrile laotav võlvlaji peab vastu või mitte.

Meil hakkab jääma väheks inimesi, kes oskavad lahendada praktilisi probleeme ja see ei puuduta üksnes käelisi tegevusi. Meil hakkab üleüldse inimesi väheks jääma. Käisin 8. mail foorumil „Ettevõtjate ja teadlaste koostöö: müüdid ja tegelikkus“. Ehkki konverents toimus Tartu Ülikoolis, osales sellel kõrge tasemega esindajaid kõigist Eesti kõrgkoolidest.

* idee uueks tõsielusarjaks

„Miks ei tule Eestisse suurtööstust?“ küsis Jüri Riives, kes kirjutab selles RiTo numbris mehhatroonika tulevikust Eestis ja maailmas. Ja vastas, vahendades ühe välismaise suurte aeroturbiinide tootja sõnu: 1. Eesti halb geograafiline asend (kaugel keskustest), 2. Eestis puudub suurte tehaste kogemus, 3. Eestis pole piisavalt kompetentseid inimesi, kes tunnevad suuri tootmissüsteeme, 4. üldse on inimesi vähe, 5. asute ühele riigile liiga lähedal, mis lisab investeringutele suure poliitilise riski.

Üks teine konverentsiga seotud inimene ütles mulle omavahel, et ühest ministriumist oli talle mõni aasta tagasi öeldud, et see ongi hea, kui Eestis tööstust ei ole. Tööstus saastab, aga Eestis on puhas loodus, mis võimaldab tegeleda teistsuguste asjadega, nagu SPA-turism või jahindus.

Julgen esineda argumenteeritud väitega, et Eesti praeguse metsapoliitika jätkumisel ei ole jahindusel perspektiivi. Mis puutub aga tööstusesse, siis näib, et Eestil ei ole läbimõeldud tööstuspoliitikat. Läbimõeldud tööstuspoliitika osaks – ajal, kui ennustatakse robotite suurt võidukäiku, kes ei saasta ning kompenseerivad töökäte nappust – on mõtlemisvõimeliste kvalifitseeritud inimeste koolitamine, kelle töö annab võimalikult suurt lisandväärtust.

Me ei pea näiteid otsima kaugelt. Saksa maal on riik sellega tegelenud süstemaatiliselt juba aastakümneid ning jättes kõrvale mastaabiefekti ja Ruhri basseini asukoha Euroopa südames, pole olemuslikult olemas midagi sellist, millega saaksid hakkama sakslased ja ei saaks hakkama meie.

Mõtlemisvõimeliseks kvalifitseeritud inimeseks pole mõistlik saada vaid üksnes puhta intellektuaalse naudinguga pärast – mis pidavat olema põhjus, miks jätkuvalt õpetada ülikoolis –, vaid näiteks sellepärast, et kõige paremini elasid Eestis majandusbuumile järgnenud majanduslanguse üle need inimesed, kelle töö tõi suuremat lisandväärtust. Nõnda väidab Cumuluse kõrgkoolide vilistlasuuring, millest käesolevas numbris kirjutab Jaan Urb. Sama uuringu põhjal on näha, et 2009–2012 on

jäänud samaks nende vastajate arv, kes kasutavad oma töös väga sageli õpingute käigus omandatud oskusi ja teadmisi (nõustun täiesti + pigem nõustun = 68% vastajatest).

Järelikult, 32 protsenti Eesti kõrgkoolide vilistlastest võiks üldjoontes hakkama saada ka läbitud õpinguteta. Lisame siia veel Gallupi 2011–2012 uuringu andmed Heldur Meeritsa esseest, mille kohaselt 20 protsenti Eesti tööjõust vihkab oma tööd ning vaid 14 protsenti on oma tööga rahul.

Ma ei oska öelda, kas oma tööd vihkavad inimesed vihkavad tööd selle pärast, et nad ei saa sellega hakkama või selle pärast, et nad peavad tegema vähemakstud vähese lisandväärtusega tööd, mis ei paku neile erilisi võimalusi enesearenduseks. Küll aga on siin tegemist tohutu ressursiraiskamisega riigis, kus elab niigi vähe inimesi.

Loomulikult ei saa riik muuta kedagi õnnelikuks isegi siis, kui ta jagaks kodanikele kätte suuri rahasummasid – nagu näitab üks hoiatav kogemus. Saareriik Nauru teenis fosforiidi kaevandamisest ja müügist suuri summasid, kuid nüüdseks on seal suur osa inimestest ülekaalulised ja mitte just üleliia õnnelikud, kuigi paljudel neist polnudki vahepeal tööd, mida vihata. Riigi asi on mõelda makrotasandil strateegiliselt (nutikas spetsialiseerumine, vt RiTo nr 29) ning mikrotasandil pakkuda oma inimestele, kes seda soovivad ja suudavad, võimalusi lõppematuks enesearenduseks – mis aga ei tähenda mudelit, et inimene võiks õppida tööd tegemata 40. eluaastani ning siis pensioneeruda.

Nagu näeme, on nutika spetsialiseerumise mikrotasandi edu võti haridussüsteemi käes. Seda küsimust vaadeldakse erinevast aspektist mitmes selle numbriga kaastöös. Nagu teie, head lugejad, näete, saame käesolevat numbrit lugeda värviliselt. Soovin toimetuse poolt head lugemist ning samuti head suve, mida võiks võimalust mööda veeta õues, omandades midagi praktilist aianduses või ehituses. Isegi Winston Churchill ehitas ise kivimüüri.